

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tietokoneella toteutettujen keksintöjen patentoitavuudesta"

(KOM(2002) 92 lopullinen – 2002/0047 COD)

(2003/C 61/25)

Neuvosto päätti 4. maaliskuuta 2002 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus" -jaosto antoi lausuntonsa 11. syyskuuta 2002. Esittelijä oli Daniel Retureau.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 18. ja 19. syyskuuta 2002 pitämässään 393. täysistunnossa (syyskuun 19. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 43 ääntä puolesta, 18 vastaan 9:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmään

1.1. Teollisuuspatenteilla luodaan patentin hakijalle tietyillä ehdoilla keksinnön hyödyntämisen väliaikainen yksinoikeus hänen esittämiensä vaatimusten rajoissa. Euroopassa yleisesti hyväksyttyjä patentoitavuuden edellytyksiä sovelletaan luonteeltaan tekniseen keksintöön, joka ei ole ilmeinen alan ammattilaiselle ja on siten uusi lisäys tekniikan tasoon. Keksinnön on lisäksi oltava sellainen, että sitä voidaan käyttää teollisesti hyväksi. Keksintö voi olla tekninen tuote tai (tuotanto)menetelmä, joka kuuluu materiaaliseen maailmaan vastakohtana teoreettiselle, immateriaaliselle ajatusten maailmalle.

1.2. Patentin saaminen edellyttää todisteita siitä, että keksintö merkitsee edistystä vallitsevaan tekniikan tasoon. Suuret patenttivirastot ylläpitävät tietokantoja myönnettyistä patenteista. Niihin tulee sisällyttää kuvaus ja selitykset, joiden avulla suojattu keksintö voidaan toisintaa. Olennainen osa patentin käsitettä onkin, että hakijalle myönnetty väliaikainen yksinoikeus (joka on vapaan kaupan ja vapaiden markkinoiden periaatteiden vastainen) korvataan asettamalla julkisesti saataville keksinnön tuomat uudet tekniset tiedot ja tuntemus, mikä edistää suoraan teknologiansiirtoa ja tiedonlevitystä.

1.2.1. Patentin laatu riippuu innovaation merkityksen lisäksi keksijöiden, mutta myös patenttiasiantuntijoiden ja -asiamiesten sekä patenttivirastojen tarkastajien pätevyyden ja asiantuntemuksen laadusta (vallitsevan tekniikan tason perusteellinen tuntemus, jatkuvasti ajantasaistettavien, korkealaatuisten tietokantojen pohjalta tehtävä aiempien tapausten tutkiminen). Koska aineellinen oikeus on alueellista, patentti tulee myöntää erikseen kaikissa niissä maissa, joihin suojaa halutaan. Menettelyt ovat raskaita ja kalliita. Ne ovat yksinkertaistuneet vain jonkin verran Münchenissä vuonna 1973 tehdyn eurooppapatenttia koskevan yleissopimuksen johdosta

sopimuksen allekirjoittajamaissa Euroopassa ja patenttiyhteistyösopimuksen (PCT) johdosta kansainvälisellä tasolla. Patenttiyhteistyösopimus mahdollistaa suojan ulottamisen maihin, jotka ovat osapuolina Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tärkeimmissä yleissopimuksissa ja sopimuksissa. Euroopan patenttivirasto käsittelee PCT-sopimuksen puitteissa tehdyt patentoinnit.

1.2.2. Komitea käyttää tilaisuutta hyväkseen ja korostaa jälleen kerran tehokkaan henkisen ja teollisen omaisuuden suojan ratkaisevaa merkitystä investointien, kilpailukykyyn ja innovaation lujittamiseksi ja siten yritysten ja ammattitaitoa vaativien työpaikkojen lisäämiseksi yhteisön alueella. Komitea esittää aiempaan tapaan neuvostolle, että patenttikustannusten ja -maksujen tulee olla kohtuulliset, jotta erityisesti pk-yrityksillä ja -teollisuudella olisi mahdollisuus käyttää patenttijärjestelmää. Nämä kustannukset nousevat kuitenkin sitä mukaan, mitä useampaan maahan hakemus täytyy tehdä ja mitä useammalle kielelle se tulee kääntää. Näin ollen helppokäyttöinen yhteisön patentti on erityisen tärkeä.

1.3. Aineen ominaisuuksiin tai matematiikkaan (yhtälöt, algoritmit, joukko-oppi, todennäköisyyslaskenta, matriisilaskenta, sumea logiikka jne.) liittyvät henkiset luomukset, keksinnöt ja tieteelliset perusteoriat, joita sovelletaan suoraan tietotekniikkaan ja ohjelmointiin, eivät ole ilmeisen ja yleisesti hyväksytyn periaatteen mukaisesti patentoitavissa. Suhteellisuusteoriat, kvanttimekaniikka tai radioaktiivisuuden ja ydinfission keksinnöt eivät voi saada oikeudellista suojaa, sillä kyseessä ovat abstraktit ajatukset ja tieteelliset peruskeksinnöt. Tosin esimerkiksi radioaktiivisuutta ja ydinfissiota voidaan käyttää teoreettisena perustana taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti arvokkaissa teollisissa sovelluksissa (energia, lääketiede).

1.4. Tietyt henkiset luomukset, kuten kirjailijoiden, taidemaalareiden, valokuvaajien, muotoilijoiden, elokuvaohjaajien, muusikoiden, sanoittajien ym. teokset, jotka voivat olla kaupan kohteena erilaisissa aineellisissa muodoissa (julkaisut erilaisissa välineissä) tai joita voidaan esittää julkisesti, suojataan tekijänoikeuksin. Tietotekniikkaohjelmistot ovat kuuluneet jo kolmisenkymmentä vuotta kansainvälisellä tasolla (WIPO, myöhemmin WTO) ja Euroopassa (kansallinen lainsäädäntö tai Euroopan patenttisopimuksen rajoitukset) tekijänoikeusjärjestelmään. Tietyt maat (mm. Yhdysvallat ja Japani) ovat muuttaneet lainsäädäntöään ja ovat jokin aika sitten alkaneet myöntää ohjelmistoille ja jopa älyllistä toimintaa varten tarkoitetuille menetelmille patentteja. Näissä maissa perusteiksi riittävät "uutuus" ja "käyttökelpoisuus". Tämä vaikuttaa siten, että patentteja myönnetään runsaasti keksinnöille, jotka Euroopassa kuuluisivat hyödyllisyysmallin piiriin (esim. Internetissä tehdyn ostoksen vahvistaminen hiiren napsautuksella tai Euroopan patenttinviraston myöntämä patentti tietokoneohjelmalle, jolla valitaan supermarketissa soitettava musiikki).

1.5. Tekijänoikeuden asema on paljon kansainvälisempi, sillä se ei edellytä hakemus- eikä lupamaksuja, vaikka aineellinen oikeus samoin kuin patenttioikeus kuuluvat aina kunkin valtion oman lainsäädännön piiriin. Tekijänoikeus myönnetään siis helposti. Tietyissä maissa on toisinaan edellytyksenä, että teos on rekisteröity (mm. Latinalainen Amerikka) tai että ensimmäinen julkaisu on ilmestynyt (mm. copyright anglosaksisessa oikeudessa) tai että muuten voidaan osoittaa teoksen aiemmuus ja tekijän henkilöllisyys. Tekijänoikeus suojataan siis käytännössä maailmanlaajuisesti ja ilmaiseksi verrattuna patenttiin, joka on yleensä kallis (eurooppapatentin hinta on 50 000–150 000 EUR).

1.6. Perustutkimusten ja sovellusten aseman korostuminen teollisuudessa sekä tietojen, taitojen ja aineettomien tekijöiden yhä tärkeämpi merkitys uudessa teknologiassa (sulautetut ohjelmistot, ohjelmoidut elektroniset komponentit, "älykkäät" tai virtuaaliset koneet jne.) vaikuttavat siten, että toisinaan on vaikea erottaa henkisen omaisuuden kaksi tärkeintä oikeusjärjestelmää selkeästi toisistaan kyseenalaistamatta niiden perusteita. Mukautettua ja tietyillä aloilla joustavoitettua patenttointia tulisi edelleenkin soveltaa fyysisessä maailmassa aineellisia vaikutuksia tuottaviin menettelyihin ja keksintöihin, vaikka niihin sisältyisi kyseistä tarkoitusta varten kehitettyjä ohjelmistoja (mm. ABS-jarrujärjestelmä, digitaalisesti ohjattavat koneet, ohjausvälineet), joiden käyttämisessä tarvitaan elektronisten komponenttien ja syöttö- ja tulostusliittymien kokonaisuuksia (jotka kootaan samaan tapaan kuin tietokoneet). Tekijänoikeutta tulisi puolestaan edelleenkin soveltaa henkisiin luomuksiin ja julkaisuihin kulttuurin, kirjallisuuden, tieteen ja tietokoneohjelmistojen alalla, vaikka näiden teosten materiaaliset tukivälineet ovat muuttuneet perusteellisesti tietyillä aloilla (multimediovälineet, elektroniset verkot, televisio) samalla kun teosten kopiointi ja tietynlainen laiton käyttö on tullut suhteel-

lisen helpoksi. Vaikka tällä on vaikutusta oikeuksien suojajärjestelmiin ja -välineisiin, joita on tosin lujitettu viime vuosina, itse oikeudellinen suojajärjestelmä on edelleenkin kokonaisvaltaisesti katsoen asianmukainen, kunhan siihen tehdään joitain mukautuksia.

1.6.1. On kuitenkin määriteltävä tarkkaan mukautukset, jotka soveltuvat parhaiten perinteisiin suojajärjestelmiin tai määriteltävä sui generis -suoja, jotta voidaan taata parhaalla mahdollisella tavalla uutta teknologiaa sekä tieto- ja viestintäyhteiskuntaa koskevat henkisen omaisuuden oikeudet haittamatta tietojen ja tekniikan levittämistä. Pohdinnoissa on käsitelty tapauskohtaisesti joko sui generis -järjestelmiä (puolijohdetuotteiden piirimallit, kasvinjalostus) tai eriaisteisia mukautuksia perinteisiin oikeusjärjestelmiin niiden joustavoittamiseksi ja muuttamiseksi siten, että ne soveltuisivat entistä paremmin tekniikan luonteeseen ja yhteiskunnan yleiseen etuun (esimerkiksi kansallisten lisenssien tai pakollisten, kustannuksiltaan vaatimattomien lisenssien käyttöönotto lääkkeiden patentoinnissa epidemioiden torjumiseksi, suojan sovellusalan rajoitukset biotekniikan alalla). Oikeuteen ja klassiseen etiikkaan liittyvänä ongelmana on löytää tasapaino laillisten oikeuksien (ihmisten oikeudeksi tunnustettu henkisen omaisuuden suoja) harjoittamisen sekä ihmisten ja yhteiskunnan muiden laillisten oikeuksien ja etujen välille yleisen edun turvaamiseksi.

1.7. Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa vasta alkuvaiheessa olevaa yhteisön oikeutta kehitetään parhaillaan (direktiivit, joiden aiheena ovat ohjelmistot, bioteknologia, mikropiirit, yhteisön tavaramerkki, maantieteelliset merkinnät ja alkuperänimitykset jne.). On kuitenkin valitettavaa, että yhteisön patentti puuttuu edelleen. Sen luominen epäonnistui 1970-luvun alussa, mikä johti siihen, että tämä oikeudellinen aukko täytettiin mahdollisimman joustamattomalla hallitustenvälisellä menettelyllä eli vuonna 1973 allekirjoitetulla Münchenin yleissopimuksella eurooppapatentista sekä Euroopan patenttinviraston perustamisella. Yhteisön patentin kehittämistä neuvostossa hidastavat vaikeat poliittiset ja oikeudelliset ongelmat, jotka johtuvat etenkin kielisistä (tekosyy?) sekä eurooppalaisen erikoisalan tuomioistuimen perustamisen kohtaamasta vastustuksesta⁽¹⁾. Komitea toivoo, että nämä vaikeudet saataisiin ratkaistua neuvostossa.

1.8. Uutta tieto- ja viestintäteknologiaa ja erityisesti avointa, yhteentoimivaa yleismaailmallista verkkoa eli Internetiä kehitetään ja jatkuvasti luodaan uusia ohjelmistoja eri laitteistoja varten osaksi verkkoa, joka mahdollistaa vapaan ilmaisun ja viestinnän ja tukee verkkotaloutta. Myös viestintää, kauppaa, pääoman liikumista, koulutusta ja hallintoa varten kehitetään sovelluksia. Olisikin pohdittava patenttijärjestelmän soveltuvuutta tähän uuteen teknologiaan. Tietokoneohjelmille (käännösohjelmat, ohjelmointikielet, käyttöjärjestelmät ja sovelluk-

⁽¹⁾ Komitean lausunto CES 282/98, EYVL C 129, 27.4.1998.

set) on myönnetty tekijänoikeudet, mutta Internetiä ei ole patentoitu. Sen sääntelytahot luovat standardeja ja turvaavat yleismaailmallisuuden ja yhteentoimivuuden tälle maailmanlaajuiselle verkolle, jolla on kiistatta ratkaiseva asema tietoyhteiskunnan uuden teknologian kehittämisessä ja useiden teollisuus- ja palvelualojen kasvun edistämiseksi.

1.9. Demokratian ja talouden kannalta oleellisia Internetin yleismaailmallisuutta, yhteentoimivuutta ja kohtuullisia käyttökustannuksia uhkaavat kuitenkin ajoittain patentit, jotka horjuttavat Internetin standardeja ja sen toiminnan kannalta välttämättömiä ohjelmistoja, joiden tulisi olla edelleenkin mahdollisimman avoimia ja ainakin ilmaisia. Tämä on perustavanlaatuinen kysymys. Euroopalla tulisi olla aktiivisempi rooli tämän yleismaailmallisen välineen säilyttämisessä luovuttamattomana julkisena hyödykkeenä, jota yritykset, yliopistot ja tutkimuskeskukset, joilla on tärkeä rooli Internetin kehittämisessä ja ohjelmistokeksintöjen tekemisessä, sekä hallintoelimet ja yksityishenkilöt voivat käyttää.

1.10. Ohjelmistot ovat välttämättömiä tämän verkkoteknologian luomiselle sekä tietotekniikan välineiden ja teollisuudessa käytettävien erilaisten automaattien kehittämiselle. Ne ovat osa yhä lukuisampia innovatiivisia teknisiä palveluja ja laitteita, joista jotkut muuttavat merkittäväällä tavalla arkielämää, kulttuuria tai sosiaalisia suhteita.

2. Komission ehdotus

2.1. Direktiivissä jäsenvaltioita vaaditaan sisällyttämään kansalliseen oikeuteensa lainsäädännön tai oikeuskäytännön kautta "tietokoneella toteutettujen keksintöjen patentoitavuus" (1 artikla, soveltamisala) eli velvoittamaan kaikkien jäsenvaltioiden patenttivirastot myöntämään patenteja näille keksinnöille samaan tapaan kuin Euroopan patenttivirasto tekee siitä huolimatta, että eurooppapatenttia koskevan yleissopimuksen mukaan ne eivät kuulu patentoitaviin keksintöihin. Tavoitteena on kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytäntöjen yhdenmukaistaminen.

2.2. Direktiivin 2 artiklassa esitetyt määritelmät osoittavat, mitä direktiiviehdotuksessa tarkoitetaan kyseisillä keksinnöillä ja niiden ominaisuuksilla.

2.3. Keksinnön suorittamiseen käytetään tietokonetta, tietokoneiden verkkoa tai muuta ohjelmoitavaa laitetta (2 artiklan a kohta).

2.4. Lisäyksellä tekniikan tasoon tarkoitetaan sellaista lisäystä "tekniikanalalla vallitsevaan tasoon" (2 artiklan b kohta), joka ei ole ilmeinen alan asiantuntijalle. Määritelmä on perinteinen, mutta tämä ensi näkemältä innovatiivinen tekninen lisäys "toteutuu kokonaan tai osittain tietokoneohjelman tai -ohjelmien avulla".

2.5. Ohjelma muodostuu kommentosarjasta, ja sen tarkoituksena on käsitellä digitaalisia tai analogisia tietoja. Näin ollen lisäystä tekniikan tasoon ei voida erottaa – ja se on suuressa määrin tai jopa kokonaan riippuvainen – yhden tai useamman ohjelmiston suorittamisesta ohjelmoitavalla elektronisella tietokoneella tai vastaavalla laitteella.

2.6. Kuitenkin jokaista tietokoneella toteutettua keksintöä "pidetään johonkin tekniikanalaa kuuluvana" (3 artikla). Näin ollen ohjelmisto tai ohjelmistot (keksintöhän voidaan toteuttaa kokonaan ohjelmiston avulla eli se voi itse asiassa muodostua ohjelmistosta ja tietojenkäsittelyn tai menetelmän tuloksesta ja sisältää mahdollisesti tietokantoja) liitetään automaattisesti johonkin tekniikanalaa. Ohjelmistojen katsotaan siten tosiasiassa täyttävän tietyt patentoitavuuden perusedellytykset (luonteeltaan tekninen keksintö, lisäys tekniikan tasoon).

2.6.1. Direktiivin 4 artiklassa (patentoitavuuden edellytykset) patentin myöntämiselle asetetaan aiemmin määriteltujen tekijöiden lisäksi myös klassinen lisäedellytys, jonka mukaan keksintöä "voidaan käyttää teollisesti".

2.7. Direktiivin 5 artiklassa (patenttivaatimuksen muoto) edellytetään, että keksinnölle haetaan patenttisuojaa tuotteena eli ohjelmoituna tietokoneena tai tietokoneiden verkkona tai prosessina, joka pannaan täytäntöön ohjelmiston avulla.

2.8. Direktiivin 6 artiklassa kuitenkin säilytetään direktiiviin 91/250/EY sisältyvät ohjelmistojen suojaamiseen tekijänoikeudella Euroopassa sovellettavat edellytykset, joissa sallitaan käänteinen suunnittelu (reverse engineering), analysointi yhteentoimivuuden varmistamiseksi ja henkilökohtainen varmuuskappale ohjelmistoista. Myös puolijohdetuotteiden piirimalleista ja tavaramerkeistä annetut säännökset on säilytetty.

3. Yleistä

3.1. Direktiivi mahdollistaa ohjelmoidun tietokoneen tai tietokoneiden verkon tai ohjelmiston avulla täytäntöön pantavan prosessin patentoimisen. Kaikkia tällä tavalla toteutettuja keksintöjä pidetään siis automaattisesti "johonkin tekniikanalaa kuuluvina", vaikka tulos on saatu kokonaan ohjelmiston toiminnan kautta. Mikään ei näytä siis estävän ohjelmistopatentin käyttöönottoa, sillä mikään ohjelmoitava elektroninen laite ei toimi ilman ohjelmistoa. Lisäksi käytännössä on

mahdotonta määritellä itse ohjelmiston ja oikeudellisen kasuistiikan tuloksena syntyneen käsitteen eli teknisiä vaikutuksia tuottavan ohjelmiston eroa, sillä kaikki ohjelmistot on tarkoitettu käytettäväksi tietokoneissa tai elektronisissa komponenteissa joko järjestelmänä tai sovelluksena. Patentoitavuuden sovellusala voitaisiin näin laajentaa rajoituksetta ohjelmistoihin ja älyllistä toimintaa varten tarkoitettuihin menetelmiin Euroopan patenttiviraston teknisten lautakuntien tekemien päätösten myötä ja näin jättää huomioimatta Euroopan patenttisopimuksen 52 artiklan määräykset patentoitavuuden ulkopuolelle jäävistä keksinnöistä.

3.1.1. Komission ehdottaman direktiivin sovellusala koskee toistaiseksi vain tietokoneella toteutettuja keksintöjä, joille asetetaan patentoitavuuden sovellusala rajoittavat klassiset kumulatiiviset kriteerit. Tämä ei tyydytä niitä, jotka kannattavat patenttioikeuden sovellusalan kaikkien rajoitusten täydellistä purkamista. Direktiivitekstissä hyväksytään kuitenkin Euroopan patenttiviraston johdettu oikeuskäytäntö ja annetaan sille jopa perusteet. Euroopan patenttiviraston johto ja tietyt neuvoston jäsenet toivovat Euroopan patenttisopimuksen 52 artiklan 2 kohdan poistamista. Ensi katsomalta direktiivissä esitetään asiasta maltillinen kanta, mutta sillä avataan kuitenkin tulevaisuudessa ovet kaikkien ohjelmistojen patentoitavuudelle erityisesti myöntämällä, että tekninen vaikutus voidaan saada aikaan yleiskäyttöisellä tietokoneella ajettulla ohjelmalla.

3.1.2. Euroopan patenttiviraston johto on jo ottanut askeleen kohti liiketoimintaa varten tarkoitettujen menetelmien patentoimista pitäen mallinaan ohjelmistoihin sovellettua viraston sisäistä tulkintaa (patenttitarkastajille tarkoitettujen sisäisten sääntöjen liitteessä 6 "Business Methods" asia ilmaistaan yksiselitteisesti). Jatkossa patentoitavuuden sovellusalaan voitaisiin liittää asteittain myös muut aiemmin ulkopuolelle jääneet alat, kuten pedagogiset menetelmät, joita voidaan liiketoimintamenetelmien tapaan myös toteuttaa tietokoneohjelmien ja elektronisten verkkojen, etenkin Internetin, avulla.

3.2. Yhä useammissa laitteissa on elektronisia komponentteja ja tietokoneohjelmia: digitaalisissa kameroissa ja videokameroissa, lentokoneissa ja satelliiteissa, autoissa, teollisuuden analyysilaitteissa, automaattisissa valvonta- ja hälytysjärjestelmissä, teollisuusroboteissa, ohjelmoitavissa työstökoneissa jne. Täydellinen luettelo on pitkä ja kasvaa jatkuvasti. Olisikin tärkeää ajatella siten, että tekninen vaikutus voi olla vain materiaallinen luomus tai vaikutus eli se on tulosta toiminnasta fyysisessä maailmassa.

3.3. Jos näin ei tehdä, se että kaikkia tietokoneella (eli osittain tai kokonaan ohjelman tai ohjelmien avulla) toteutettuja keksintöjä pidetään direktiiviehdotuksessa automaattisesti johonkin tekniikanalaan kuuluvina, aiheuttaa vaaran, että kaikki käytetyt ohjelmistot rinnastetaan patentoitaviin tekni-

siin keksintöihin ja näin hämärretään pahasti rajaa kahden oikeusjärjestelmän välillä, joista toista sovelletaan ohjelmistoihin "sinänsä" ja toista sellaisiin ohjelmistoihin, joiden katsotaan "osallistuvan osittain tai kokonaan teknisen keksinnön toteuttamiseen".

3.4. Sekaannusta pahentaa 6 artikla, jossa näytetään säilyttävän tekijänoikeuksia koskeva oikeusjärjestelmä niiden ohjelmien osalta, joiden avulla toteutetaan uusia teknisiä vaikutuksia tuottavia keksintöjä, samalla kun ne otetaan osaksi patenttioikeusjärjestelmää. Analysointi, yhteentoimivien sovellusten kehittäminen ja kopioiminen henkilökohtaiseen käyttöön, joista säädetään ohjelmistodirektiivissä ja yleisemmin tekijänoikeusjärjestelmässä, olisivat patenttijärjestelmässä väärennöksiä tai laittomia kopioita.

3.5. Voidaankin ihmetellä direktiivin todellista tavoitetta. Perusteluissa esitetään näkökohtia, jotka liittyvät tarpeeseen suojella ohjelmistoalaa laittomalta kopioinnilta. Lisäksi direktiivin liiteasiakirjoissa mainitaan lähes yksinomaan ohjelmistot ja ohjelmistoala, joiden painoarvo ehdotuksessa vaikuttaa liialliselta eikä ole asiaankuuluva, jos sovellusala on todella niin suppea kuin komissio väittää.

3.6. Ohjelmistot ovat modulaaristen prosessien tulos. Niissä käytetään usein uudelleen kokonaisia koodin osia ja kehitetään samalla asteittain olemassa olevia toimintoja. Lisäksi yhteentoimivuus edellyttää eri versioiden riittävää yhteensopivuutta siten, että aiempia tietokoneita ja komponentteja ja aiempia sovelluksia ei tarvitse korvata jokaisen uuden käyttöjärjestelmä- tai prosessoriversion yhteydessä.

3.7. Nykyisten ohjelmistojen monimutkaisuus on aiemmin kerättyihin tietoihin (tai niiden kritiikkiin) perustuvilla kaikille älyllisille ja tieteellisille toimintoille ominaisen tietojen kasaantumisen- ja lisääntymisprosessin luonnollinen tulos. Teknisiin välineisiin sisältyvä tieteellinen ja tekninen tieto ei ole luonteeltaan samanlaista kuin materiaaliset komponentit. Tietoa voidaan jakaa, levittää ja antaa ilman että se menettää arvonsa. Esimerkiksi yliopistoissa tai julkisissa tutkimuslaboratorioissa tapahtuva yhteistyö ohjelmistojen luomisessa edistää tietoyhteiskunnalla välttämättömän tiedon levittämistä. Patenttijärjestelmä saattaisi haitata tätä yhteistyötä sekä ilmaista näin avoimien ohjelmistojen vapaata jakelua.

3.8. Kun otetaan huomioon ohjelmistojen luonne, perusteellisen tarkastelun puuttuminen sekä se, että patenteja ohjelmistoille myöntävissä maissa ei vaadita ohjelmistojen lähdekoodin rekisteröimistä, myös Euroopassa avattaisiin näin ovi väärennösoikeudenkäynneille. Toiminnan laatua ei voida tarkistaa, jos koodi ei ole julkinen, ja vaikka se olisikin julkinen, iso osa koodilohkoja olisi väistämättä samoja (ohjelmien tietojenhallintaa koskevat yleiset ohjeet, lajittelualgoritmit,

kuvan tai tekstin kompressioalgoritmit, tiedostoformaattit jne.). Teknistä ja oikeudellista asiantuntemusta edellyttävien kalliiden ja pitkien oikeudenkäyntien (esim. Yhdysvalloissa käydyt oikeudenkäynnit) moninkertaistumisen riski olisi haitaksi pk-yrityksille, joita uhkasi katoaminen markkinoilta, vaikka ne voittaisivatkin taloudellisilta voimavaroiltaan riittävän vahvan kilpailijan aloittaman oikeudenkäynnin. Ne saatettaisiin myös sulauttaa yhteen tai pakottaa myöntämään ristikkäisiä lisenssejä ja jakamaan keksinnön hallitsevassa asemassa olevan yrityksen kanssa ilman että kyseinen yritys joutuisi tekemään alkuinvestointeja tutkimukseen. Nämä menettelyt lisäisivät keskittymiä ja kilpailun vastaisia käytäntöjä.

3.9. Komissio ei anna mitään selitystä, miten patentti antaisi paremman suojan omistushjelmistojen kopiointia vastaan kuin tekijänoikeus. Mikään taloudellinen analyysi ei osoita, että tietokoneella toteutettuja keksintöjä koskevilla patenteilla olisi taattu myönteisiä vaikutuksia pk-yrityksiin ja -teollisuuteen. Vapaan/avoimen ohjelmistoalan antamat lausunnot, joista osassa kannatetaan sui generis -järjestelmää, on jätetty huomioimatta sillä verukkeella, että vain omistusmalli loisi varallisuutta ja työpaikkoja, vaikka tekijänoikeusjärjestelmä ei ole toistaiseksi estänyt Euroopassa alan taloudellista kehitystä eikä investointeja. Huomioon on otettu siis pääasiassa noin kahdentoista patenttia kannattavan, pääosin Euroopan ulkopuolelta tulevan ohjelmistoalan suuryrityksen näkemykset. Huomioimatta on jätetty muiden tärkeiden yritysten vastakkaiset näkemykset sekä tietyt vastaehdotukset, joissa kannatetaan sui generis -järjestelmää tai mukautettua hyötymallia.

3.10. Ehdotuksessa ei myöskään määritellä verkon käsitettä. Se voi siis tarkoittaa myös Internetiä. Patentti, joka koskee Internetissä, julkisessa tilassa, toteutettua keksintöä, joka ei siis voi muodostua vain yhdestä ohjelmistosta, tulee näin ollen direktiiviehdotuksen puitteissa mahdolliseksi. Vaarassa on tieto-, viestintä- ja osaamisyhteiskuntaa tukevan Internetin vappaus.

3.11. Komission ehdotuksessa tehdään siis päätöksiä markkinoilla, joilla kuluttajien valinnat ja demokraattinen keskustelu ovat vielä avoimia. Patentit vahvistavat yksinoikeutta suosivia näkemyksiä. Ne uhkaavat vapaata/avointa mallia sekä kehittämisen yhteisöllisiä ja pyyteettömiä muotoja, jotka tarjoavat innovaatioita ja kilpailukykyisen vaihtoehdon ja joiden ansiosta yhteiskunta ja talous hyötывät lukemattomista palveluista.

3.12. Onko juuri tällä hetkellä asianmukaista ulottaa teollisuusajakauden välineenä olevat patentit henkisiin, aineettomiin luomuksiin, kuten ohjelmistoihin ja niiden avulla saatuihin tuloksiin? Vastaus on annettu yksiselitteisesti direktiiviehdotuksen esittelyssä ja vaikutusten arvioinnissa. Näkökulma on rajoittunut, sillä patenttijärjestelmää pidetään ainoana oikeana perusteena. Taloudellisia tekijöitä ja vaikutuksia tutkimukseen ja eurooppalaisiin yrityksiin ei oteta riittävässä määrin huomioon. Ehdotuksesta puuttuu siis kokonaisnäkemys. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että lopulta vaakaalaudalla ovat yhteiskuntaan, kehittämiseen ja jopa demokratiaan (verkkohallinto ja -koulutus sekä kansalaisille suunnattu tiedotus tietoverkkojen välityksellä) kohdistuvat tärkeät haasteet.

3.13. Ei ole uskottavaa ajatella, että kyseessä on arviointia edeltävien kolmen vuoden ajan kestävä peruutettavissa oleva kokeilu. Oikeudet olisi jo saavutettu ja joka tapauksessa tuloksena olisi epävarma tilanne ja mahdollisesti oikeudellinen kaaos. Todellisuudessa aloitettaisiin peruuttamaton prosessi, jonka vaikutuksia talouteen ja yhteiskuntaan ei vielä tunneta, mutta joista voidaan tiettyjen suuntausten perusteella ennakoida seuraavia piirteitä: innovoinnille ja yhteentoimivuudelle syntyy esteitä, Internet on vaarassa jakautua, sen käyttökustannukset nousevat, kuluttajien mahdollisuudet valita avoimia ohjelmistoja heikentyvät ja Internet- ja verkkopalvelujen ja näitä ohjelmistoja käyttävien mukautettujen sovellusten kehittäjien ja näiden palvelujen tarjoajien elinkeino joutuu vaaraan.

3.14. Komitea katsoo, että riippumattomien, vakavasti otettavien ja perusteellisten erityisesti pk-yrityksiin ja -teollisuuteen, työllisyyteen ja pitkän aikavälin sosiaalisiin vaikutuksiin keskittyvien talous- ja vaikutustutkimusten puuttuessa olisi uskaliaasta antaa asiasta kiireessä säädös, jolla laajennettaisiin patenttijärjestelmän sovellusala tarkemmin määrittämättömään määrään ohjelmistoja, joiden katsotaan tuottavan teknisiä vaikutuksia. Sen sijaan olisi asianmukaisempaa yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä ja sen välityksellä oikeuskäytäntöä antamalla mahdollisuus, jonka jo useimmat jäsenvaltiot tarjoavat, patentoida teknisiä keksintöjä, joihin sisältyy erityisiä, niiden toiminnalle välttämättömiä koodeja (ei kuitenkaan sellaisia keksintöjä, jotka muodostuisivat ainoastaan tai pääosin ohjelmistosta tai käyttäisivät lähes yksinomaan standardiohjelmistoja).

3.15. Ehdotukseen sisältyy nykymuodossaan vaara, että ohjelmistoja ja muita henkisiä luomuksia koskeva oikeusjärjestelmä järkkyy. Tämä olisi kova kolaus WIPO:n hallinnoimille kansainvälisille yleissopimuksille ja WTO:n sopimuksille henkisen omaisuuden suojasta kaupan alalla. Tietyissä maissa uusiin tekniikoihin väljästi sovellettava patenttijärjestelmä on aiheuttanut monien luovien toimijoiden, erityisesti pk-yritys-

ten, katoamisen kasvun ja tietoyhteiskunnan toteuttamisen kannalta välttämättömiltä markkinoilta tai eristäytymisen omiin "lokeroihinsa". Se on myös johtanut siihen, että patenttijärjestelmään on sisällytetty muita henkisten luomusten muotoja, kuten liiketoiminnan menetelmät (business methods), opetusmenetelmät ja algoritmit (salaus, kompressio).

3.16. Komitea katsoo vakavana vaarana olevan myös, että ehdotuksella kärjistetään kansallisten virastojen käytäntöjen ja oikeusjärjestelmien välisiä eroja, jos yhteisön lainsäädännöstä tulee sisämarkkinoilla entistä monitulkintaisempi. Vaikuttaa siltä, että kansalliset oikeusjärjestelmät ovat muuttumassa yhä yhdenmukaisemmiksi. Tulevaisuudessa, erityisesti sitten kun henkisen omaisuuden suojalle on vakiinnutettu selkeät yhteisöpuitteet, tätä yhdenmukaistamista olisi tutkittava ja edistettävä asianmukaisella tavalla esimerkiksi avoimen koordinoitumisen menetelmän avulla.

3.17. Tärkeä ohjelmistoinnovaatioiden suojan muoto, jota ei ole mainittu, ovat markkinat itsessään. Innovatiivinen luomus voi menestyä markkinoilla ja pysyä siellä niin kauan, että tutkimukseen ja levitykseen käytetyt kulut saadaan korvattua ennen kuin kilpailijat ehtivät ehdottaa kilpailevia ratkaisuja. Tällaisia tilanteita esiintyy ohjelmistomarkkinoiden luonteen vuoksi melko usein. Jos kilpaileva versio sen sijaan on innovatiivisempi tai sen hinta-laatu-suhde on parempi, se voi jonkin ajan kuluttua vallata osia markkinoista. Kilpailu lisää kuluttajien valinnanmahdollisuuksia ja alentaa lupahintoja.

4. Erityistä

4.1. Ohjelmistojen luonteesta aiheutuu tiettyjä vaikeuksia ja ominaispiirteitä, jotka eivät tue ohjelmistojen patentoitavuutta saman mallin mukaan kuin teknologisten keksintöjen kohdalla.

4.1.1. Tekniikan tason tuntemukseen liittyy ongelmia. Ohjelmistoista ei ole tehty tietokantoja toisin kuin teknologisista keksinnöistä, joista laaditut olemassa olevat tietokannat, kuten Euroopan patenttivaraston tai USPO:n (United States Patent Office) tietokannat, ovat saatavilla Internetissä tai CD-ROM-levyillä. Tekniikan tason käsitettä ei käytännössä voida määritellä ohjelmistoalalla.

4.1.2. Pk-yrityksillä ja -teollisuudella ei ole yleensä tarvittavia teknisiä, oikeudellisia ja taloudellisia voimavaroja patenttien hakemista tai etenkin ohjelmistoalalla erityisen helposti esitettäviin väärännössyytteisiin vastaamista varten. Tätä varten olisi perustettava eurooppalainen rahasto tai kansallisia rahastoja, mutta niiden puuttuessa ohjelmistojen patenttijärjestelmän käyttöönotto ajaisi nämä yritykset erittäin haavoittuvaan ja jopa kriittiseen asemaan tilanteessa, jossa niitä vastaan nostetaan kanne.

4.1.3. Ohjelmistot ovat ohjekokonaisuuksia (lähdekoodi), jotka yhä useammin ovat riippumattomia teknisestä laitteesta tai järjestelmästä (cross compatibility), ja ne ovat helposti siirrettäviä ja yhteentoimivia etenkin Internetissä. Toisistaan riippumattomasti samalla ohjelmointikielellä laaditut ohjelmat muistuttavat toisiaan suuresti. Tämä johtuu rajoituksista, jotka liittyvät ohjelmointikieliin, niiden algoritmiseen luonteeseen (monet kielet on johdettu jo käytössä olevista kielistä tai kieliyhdistelmistä) sekä kehittelypakettien avulla luotuihin ohjelmiin, joista jotkut, kuten tietokantojen tai Internet-sivujen hallintajärjestelmät, eivät edellytä käytännössä lainkaan koodin kirjaamista.

4.1.4. Innovaation käsitettä ei siis ole helppo määritellä. Sillä tarkoitetaan usein vain samoihin tavoitteisiin pyrkiviin, mutta erillisiin ohjelmiin sisältyvien toimintojen tiettyä määrää tai tapaa nimittää niitä. Käyttäjälähtymät ovat kuitenkin usein samankaltaisia siksi, että yhdessä tietovälineessä käytetään samoja ohjelmistojen kehittelyohjelmia kuin toisissa, tai siksi, että pyritään takaamaan niiden yhteentoimivuus, sillä muuten käyttäjien olisi opeteltava uusi liitäntä jokaista sovellusta varten.

4.1.5. Koodi edellyttää jatkuvaa ylläpitoa virheiden ja turvallisuusaukkojen korjaamiseksi tai parannusten tekemiseksi käyttäjien tarpeiden mukaan. Ylläpidosta on tullut ohjelman tuottajien ja tietotekniikkapalveluja tarjoavien yritysten tärkeä velvollisuus, kun verkon turvallisuus on noussut ratkaisevaan asemaan. Viranomaiset vaativat puolustuksen ja sotilaallisen tuotannon aloille sekä yhä useammin myös verkkohallinnon kehittämiseksi ja ohjelmistojen turvallisuuden ja kestävyys ja tietojen ja maksujen luottamuksellisuuden takaamiseksi avoimia ohjelmistoja, joiden lähdekoodi on tunnettu, jolloin koodin ylläpito, vakaumus ja turvallisuus voidaan taata myös silloin, kun tuottaja katoaa markkinoilta. Ohjelmistojen patentointia koskeva oikeusjärjestelmä ei sovi yhteen näiden oikeutettujen ensisijaisten tarpeiden kanssa, ellei siihen sitten tehdä lukuisia poikkeuksia. Sen sijaan tekijänoikeusjärjestelmä vaikuttaa joustavammalta ja mukautuvammalta (ohjelmistodirektiivi).

4.1.6. Koodi ei ole perinteinen tekninen väline, joka voi olla jonkun aineellista teknologiaa koskevan olemassa olevan standardisoidun oikeusjärjestelmän alainen. Niissä maissa, joissa ohjelmistopatentit hyväksytään, ei ole selviä määritelmiä teknisen vaikutuksen, keksinnöllisyyden tai tekniikan tason muutoksen (jota on itse asiassa mahdotonta määritellä; ohjelmistoja koskevan tietokannan luomishankkeesta luovuttiin Yhdysvalloissa) käsitteille. Tekniikan tasoa ei voida määritellä. Tästä on tehtävä johtopäätökset patentoitavuuden edellytyksistä Euroopassa.

4.1.7. On myös tunnustettava, että nykyiset ehdot tietokoneella toteutettuja keksintöjä koskeville patenteille, etenkin jos keksinnöt koostuvat yksinomaan ohjelmistoista, eivät vastaa eurooppalaisia vaatimuksia normaalista hakemuksen käsittelystä ja patentin myöntämisestä, sillä ohjelmiston lähdekoodia tai ainakaan sen käyttäjäliittymiä ja tiedostoformaatteja ei julkisteta yhteentoimivuuden takaamista varten. Ei ole myöskään otettu esille kysymystä siitä, tulisiko Internetin toimintaa koskeville keksinnöille myönnettävien lisenssien olla ilmaisia.

4.2. Ohjelmistojen ongelmana on multimediatuotteiden tapaan laittomat kopiot, sillä niitä on verrattain helppo tehdä huolimatta toisinaan käytettävistä erilaisista teknisistä tai ohjelmistosuojista. Tekijänoikeuksien suojaaminen kopioimiselta ja kopioiden levittämiseltä tekevät ohjelmistoista toteutettavien ratkaisujen kannalta sekä teknisellä että oikeudellisella tasolla hyvin samankaltaisia muiden henkisten ja taiteellisten multimediatuotosten kanssa. Tämä pätee myös laittomiin kopiointi- ja levitystekniikoihin, joita kehitetään erityisesti Internetin välityksellä. Erot teknisten välineiden tai aineellisten tuotteiden väärentämisen torjunnassa käytettävissä menetelmissä ovat sen sijaan huomattavat⁽¹⁾.

4.3. On täysin mahdollista, että monimutkainen tekninen väline, jossa sulautettu, ei standardimuotoinen ohjelmisto on tärkeässä reaalitajaisessa tehtävässä (ABS-jarrut, robotiikka) ja jossa ohjelmistoa ei voida erottaa välineestä, voi oikeuttaa patentin saamiseen koko keksinnölle. Mikään ei kuitenkaan estä erottamasta oikeudellisesti näitä osia, joista jokainen kuuluu eri oikeusjärjestelmään. Näin käytännössä useimmiten tapahtuukin. Tekninen keksintö, kuten muistikirjamikro (Personal Digital Assistant, PDA), voi kuulua monien eri teollis- ja tekijänoikeuksien soveltamisalaan: nimi ja tavaramerkki, tekninen muotoilu (design), tekijänoikeus sulautetun systeemi-ohjelmiston osalta, kirjoituksen tunnistusohjelmisto, muut sovellukset, eri komponentteja, kuten kosketusnäyttöä, akun tyyppiä ja elektronisia komponentteja (joista osa on ennalta ohjelmoituja, jopa ohjelmoitavia) koskevat eri patentit. On olemassa sulautettuja standardiohjelmistoja, joita voidaan soveltaa useisiin eri tarkoituksiin, kuten kämmenmikroihin, avaruussukkuloihin tai minkä tahansa ajoneuvon ohjaukseen (esimerkiksi IBM:n luomaan ja julkiseen käyttöön asettamaan Eclipse-ohjelmistomootoriin perustuva teollisuusstandardi QNX, joka on avoin ohjelmisto; on olemassa myös esimerkiksi "embedded Windows XP", "Windows-CE", "embedded BSD", "embedded Linux", joista osa on omistusohjelmistoja, osa avoimia).

4.4. Raskaan teollisuuden tiettyjä automaatteja ja ohjelmistoja ei ole usein edes patentoitu, ja ne pysyvät yrityksen sisällä tuotantosalaisuuksina (tietyissä maissa tuotantosalaisuudet on suojattu; tämä olisi vartenotettava vaihtoehto myös Euroopassa).

4.5. Mikään vertaileva tutkimus tai mikään peruste ei osoita, että patentin tarjoama suoja olisi kattavampi kuin tekijänoikeus sulautettujen tai erillisten ohjelmistojen kohdalla. BSA (Business Software Association) arvioi, että yli 40 prosenttia kaikista yritysten käyttämistä ammatillisista ohjelmistoista on laittomia kopioita. Tietyissä maissa luku saattaa olla jopa 90 prosenttia puhumattakaan yksityisessä käytössä olevista kopioista, joita yritysten henkilöstö tekee itselleen. Multimediaa, musiikkia, elokuvia ja elektroniikkapelejä, jotka ovat tekijänoikeussuojan alaisia, koskevat vastaavat kopiointiin liittyvät ongelmat. Ei ole myöskään todistettu eikä osoitettu vääräksi, etteikö tekijänoikeusjärjestelmä, jonka ansiosta elokuva- ja musiikkialalla voidaan kerätä huomattavia pääomia, toimisi samalla tavalla ohjelmistojen kohdalla ja että tätä varten niitä koskevaa oikeusjärjestelmää olisi muutettava.

4.6. Syyt siihen, miksi eurooppalaiset pk-yritykset ja -teollisuus eivät hae tämän enempää patenteja, ovat tiedossa, eikä näitä ongelmia voida ratkaista edes osittain direktiiviehdotuksella tietokoneella toteutetuista keksinnöistä. Kuten komitea on aiemmissa lausunnoissaan⁽²⁾ korostanut, tämä johtuu ennen kaikkea todellisen, teknisesti ja taloudellisesti saatavilla olevan yhteisön patentin puuttumisesta.

4.7. Komitea kehottaa neuvostoa tekemään pikaisesti päätöksen. Olisi kuitenkin tarkistettava tai täydennettävä myös tiettyjä nykyisiä säädöksiä voimassa olevien kansainvälisten sääntöjen mukaisesti. Tämä ei estä erityisten, esimerkiksi suojaavampien järjestelmien luomista.

4.8. Innovaatioiden osalta komitea on myös jo useaan otteeseen tähdentänyt, että perustutkimuksen ja tutkimus- ja kehitystyön rahoitus on tunnetusti riittämätöntä.

4.9. Nämä ovat komitean mielestä todellisia painopistealoja. Komitea katsoo siis, että perusteellisia ja riippumattomia taloudellisia ja oikeudellisia tutkimuksia sekä kaikkien asianomaisten alojen ja toimijoiden lausuntoja on käsiteltävä uudelleen todella objektiivisesti ja ennakkoluulottomasti ennen kuin teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä muutetaan peruuttamattomasti edes niin, että muutokset rajattaisiin koskemaan osaa ohjelmistoalasta, sillä aloitteella olisi merkittäviä vaikutuksia patentoitavuuden sovellusalaan.

⁽¹⁾ Komitean lausunto CES 701/2001, EYVL C 221, 7.8.2001.

⁽²⁾ Komitean lausunnot CES 411/2001, EYVL C 155, 29.5.2001 ja CES 921/2001, EYVL C 260, 17.9.2001.

5. Päätelmät

5.1. Kysymys kaikenlaisten ohjelmistojen oikeudellisesta suojajärjestelmästä luvaton haltuunottoa, laitonta kopiointia ja väärennöksiä vastaan on tarpeen ottaa esille. Onko kuitenkin aiheellista muuttaa peruuttamattomasti sovellettavaa oikeusjärjestelmää, niin kuin on aikomuksena tehdä muun muassa poistamalla ohjelmistot Euroopan patenttisopimuksen 52 artiklassa määrättyjen patentoinnin ulkopuolelle jäävien keksintöjen joukosta, pohtimatta asiaa ensin entistä tarkemmin kaikkien osapuolien kanssa myös yleisen edun kannalta? Komitea katsoo, että ennen perusteellisia muutoksia on pohdittava kokonaisvaltaisesti eurooppalaista lähestymistapaa ja teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaistamisen periaatteita, jotta yhtenäismarkkinoille voitaisiin luoda yhdenmukaiset sääntöpuutteet.

5.2. Komitean mielestä komission, neuvoston ja parlamentin tulisi tarkastella henkisen omaisuuden suojaa koskevia kysymyksiä osana teollis- ja tekijänoikeuksien ja niiden osatekijöiden yhdenmukaista kokonaisuutta ja suhteuttaa ne erityisesti Lissabonissa määriteltyihin unionin poliittisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Toukokuussa 2002 kokoontunut sisämarkkinaneuvosto muistutti jälleen kerran, että yhteisön patentti on ensisijainen painopiste.

5.3. Esittelyä ja vaikutusten arviointia koskevissa komission asiakirjoissa ja ainoassa kansalliselta patenttivarastolta tilatussa tutkimuksessa ei ole pystytty osoittamaan, että tekijänoikeuden tarjoama oikeudellinen suoja olisi ohjelmistojen kohdalla tehottomampi kuin teollisuuspatentti. Vaikutuksia käyttäjiin (kuluttajiin) ei ole arvioitu. Miten he hyötyisivät oikeusjärjestelmän vaihdoksesta, joka on yrityksille kallis? Myöskään vaikutuksia työllisyyteen ei ole määritelty. Työntekijöinä tai alihankkijoina toimivien keksijöiden suojaa ei ole otettu esille, vaikka heillä on tärkeä asema immateriaalituotannossa.

5.4. Komitea toivoo, että direktiiviehdotusta tarkistettaisiin suurilta osin. Komitea katsoo, että komission tulisi mieluummin käynnistää todellinen poliittinen ja oikeudellinen prosessi, jossa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat kysymykset yhdenmukaistettaisiin yhteisön tasolla yhdessä tutkimuksen ja innovaatioiden ja niiden rahoituksen edistämisen kanssa, ja että yhteisön patenttia koskeva hanke saatettaisiin ensisijaisesti päätökseen noudattaen niitä kansainvälisiä sitoumuksia, joita yhteisöllä on WTO:n suhteen ja jäsenvaltioilla WIPO:n ja nykyisessä muodossaan olevan Euroopan patenttisopimuksen suhteen. Eikö olisi asianmukaisempaa yhteisöllistä Euroopan patenttisopimus ja Euroopan patenttivarasto? Jos näin ei tehdä, yhteisön yhdenmukaistamistoimet viivästyvät. Lisäksi jäädään riippuvaiseksi organisaatiosta, joka ei ole yhteisön elin, jolla on toimivalta vain osalla henkisen omaisuuden suojaan kuuluvista asioista ja joka pyrkii luonnollisesti lisäämään omia toimival-

tuuksiaan ja tulonlähteitään, mutta ei näe oman erityisnäkökulmansa takia teollis- ja tekijänoikeuksien kokonaisvaltaista ja monitahoista luonnosta eikä tunne tarvetta oikeusjärjestelmien joustavuuden tai valikoiman lisäämiseen uuden teknologian alalla.

5.5. On varmasti olemassa uusia oikeudellisia ratkaisuja, jotka sopisivat paremmin todelliseen tilanteeseen, jossa henkinen ja tieteellinen tietämys ja siten myös teknisten innovaatioiden aineeton osuus kasvaa jatkuvasti. Näitä ratkaisuja on tutkittava perusteellisesti ja niistä on keskusteltava kaikkien osapuolien ja eturyhmien, myös käyttäjien kanssa unohtamatta kansainvälisiä velvoitteita WIPO:n ja WTO:n tasolla. Tavoitteena on suojella innovaatioita ja taata teknologiansiirto ja tiedonlevitys, jotka ovat teknologisten innovaatioiden oikeudellisen suojan peruspilareita ja niiden ainoa peruste saada kilpailulainsäädännöstä poikkeavaa kohtelua. Näitä tavoitteita ei tulisi hylätä luomalla kohtuuttoman pitkäkestoisia monopolitilanteita tai teknologisia hallintajärjestelmiä kehitysmaita ja uusia teollisuusmaita varten.

5.6. Komitean mielestä oikeudellisten välineiden eli patenttien tai tekijänoikeuksien korkealaatuisuus, niiden tarjoaman suojan teho ja etenkin innovaatioiden laadukkuus ovat ainoat keinot houkutella pääomia, joilla pyritään todella tukemaan kehitystä. Onkin tärkeää, että yhteisön lainsäätäjät luovat tarkoitusta varten yhtenäiset ja selkeät säännöt, jotta eurooppalaisten teollisoikeuksien korkea taso voidaan säilyttää.

5.7. Komission ehdotukseen liittyen komitea katsoo, että jäsenvaltioiden lainsäädäntöä ja sen välityksellä jäsenvaltioiden tuomioistuinten oikeuskäytäntöä tulisi yhdenmukaistaa antamalla mahdollisuus, jonka jo useimmat jäsenvaltiot tarjoavat, patentoida teknisiä keksintöjä, joihin sisältyy erityisiä, niiden toiminnalle välttämättömiä koodeja, mikäli keksinnön patenttoitavuudelle asetetut vaatimukset täyttyvät. Sitä vastoin sellaisten teknisten keksintöjen osalta, joiden innovatiiviset elementit muodostuvat pääosin tai ainoastaan ohjelmistosta tai jotka ovat teknisesti innovatiivisia, mutta käyttävät yksinomaan tai pääasiassa standardiohjelmistoja, tulisi komitean mielestä tehdä perusteellisia oikeudellisia ja taloudellisia tutkimuksia. Tutkimuksissa tulisi käsitellä erityisesti määrittely- ja rajauskysymyksiä, jotta innovaatioiden suojaa käsittelevien eurooppalaisten oikeusjärjestelmien soveltaminen voitaisiin yhdenmukaistaa. Olisi myös toteutettava taloustutkimuksia, esimerkiksi kustannus-hyötyanalyyssejä ja etenkin pk-yrityksille ja -teollisuudelle suunnattuja tutkimuksia suojan taloudellisista ja te-

hokkuuteen liittyvistä vaikutuksista sekä tutkimuksia kuluttajille aiheutuvista kustannuksista, kuluttajien oikeuksista ja ta-keista.

5.8. Komitea kannattaa Euroopassa sijaitsevien yritysten, teollisuudenalojen ja palveluntarjoajien sekä valmistajien ja käyttäjien näkemystä, jonka mukaan talous- ja tutkimuspolitiikan tulisi olla yhdenmukaista tehokkaan suojan tarjoamiseen tarvittavan harmonisoidun teollis- ja tekijänsuojaa koskevan lainsäädännön kanssa.

5.9. Toisiinsa erottomasti liittyvien tieteellisten ja teknologisten innovaatioiden edistäminen on taattava poliittisilla ja budjettitoimenpiteillä sekä oikeudellisilla välineillä. Näin lisätään myös kestävä kasvua ja kilpailukykyä, jotka luovat ammattitaitoa vaativia työpaikkoja innovaation ansiosta. Ta-voitteena on edistää tietoon perustuvaa taloutta, jonka unioni aikoo toteuttaa – komitean täydellä tuella – mutta jota tulisi jakaa aiempaa enemmän kehitysmaiden kanssa.

Bryssel, 19. syyskuuta 2002.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Äänestyksessä hylättiin seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat vähintään neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 3.12

Poistetaan.

Perustelu

Direktiiviehdotuksella ei laajenneta patentin sovellusala. Euroopan patenttinvirasto on myöntänyt jo tuhansia patenteja tietokoneella toteutetuille keksinnöille. Ehdotetun direktiivin tarkoituksena on yhdenmukaistaa tulkintaa, koska tietyissä maissa, erityisesti Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, on tehty toisistaan poikkeavia päätöksiä.

Kohta 3.13

Poistetaan.

Perustelu

Kohdan teksti on harhaanjohtava. Kuten edellä todettiin, Euroopan patenttinvirasto on myöntänyt tuhansia patenteja tietokoneella toteutetuille ohjelmistoille (TEN-jaoston kokoukseen osallistuneen komission edustajan mukaan noin 25 000 patenttia). Oikeudet ovat jo olemassa. Ne ovat olleet Euroopassa siitä lähtien, kun Euroopan patenttinvirasto alkoi myöntää tällaisia patenteja Sohei-päätöksen (T769/92) julkaisemisen jälkeen. "Oikeudellisen kaaoksen", jonka direktiivistä väitetään mahdollisesti aiheutuvan, pitäisi siis jo vallita, mutta näin ei ole. Direktiivin tarkoituksena on kodifioida teollis- ja tekijänoikeuslainsäädäntöön nykyiset käytännöt, joiden perusteella tietokoneella toteutetuille keksinnöille – myös ohjelmistoille – myönnetään jo nyt runsaasti patenteja.

Kohta 3.14

Poistetaan.

Perustelu

Direktiivin väitetään muuttavan patenttijärjestelyä, mutta tämä ei pidä paikkaansa. Sen tarkoituksena on kodifioida nykyiset käytännöt, joiden perusteella Euroopan patenttivirus on myöntänyt patenteja tietokoneella toteutetuille keksinnöille (Yhdysvaltojen patentti- ja tavaramerkkiviraston ja Japanin patenttiviruson tapaan).

Kohta 3.15

Poistetaan.

Perustelu

Kohdassa esitetään harhaanjohtavia yleistysä. Liiketoiminnan menetelmiä voidaan patentoida Yhdysvalloissa, muttei Euroopan patenttivirusossa eikä Japanin patenttivirusossa. Algoritmeja matemaattisen kaavan muodossa ei voida patentoida missään. Algoritmin käyttö uudessa keksinnössä, jolla ratkaistaan jokin tekninen ongelma, on patentoitavissa suurimmassa osassa oikeusjärjestelmiä. Kohdassa 3.15 todetaan, että direktiivi johtaa liiketoiminnan menetelmien, opetusmenetelmien ja (puhtaiden) algoritmien patentointiin. Tämä ei ole totta. Tarkoituksena on kodifioida nykyiset käytännöt, joiden perusteella myönnetään patenteja tietokoneella toteutetuille keksinnöille, jotka ovat uusia, innovatiivisia ja joilla on teknisiä vaikutuksia. Direktiivi ei muuta nykyistä käytäntöä eikä liiketoiminnan menetelmien tai algoritmien patentoitavuutta.

Äänestystulos

Puolesta: 27, vastaan: 27, pidättyi äänestämästä: 6.
